

НЕОСЯЖНИЙ СВІТ МИСТЕЦТВА АНАТОЛЯ КОЛОМИЙЦЯ

ОКСАНА РЕМЕНЯКА

Анотація. Стаття присвячена творчості одного з представників творчого середовища української діаспори в США Анатолія Коломиїця. Художник народився на Полтавщині, звідки родині вдалось виїхати на захід. У Чикаго митець знаходить однодумців, з якими у 1950–1960 роках створює мистецьку групу «Моноліт». До його друзів належать такі видатні постаті українського мистецтва, як Омелян Мазурок, Богдан Рубчак, Любослав Гуцалюк, Костянтин Мелонадіс, Михайло Урбан.

Ключові слова: Анатоль Коломиєць, українська діаспора, мистецька група, «Моноліт».

*Кожний рух моєї руки залишає по собі тіні,
які складають спектр цілості, що зводиться до стилю.*

Анатоль Коломиєць

Волею історичних та політичних обставин Україна міжвоєнного і повоєнного періоду втратила вагомий пасіонарний частку: цвіт української інтелектуальної еліти, рятуючи власне життя, змушений був покинути батьківщину. Цей «великий ісход на еміграцію» спричинив потужний розлом культурних процесів в Україні, дав поштовх до трагічного експерименту над культурним надбанням однієї з найбільших країн Європи — з одного боку випробування вітальності українських митців на чужині, а з іншого — межі опірності тотальній цензурі та пристосуванству до ідеологічного тиску на тих, хто залишився на окупованій більшовиками батьківщині.

«Між українським вояком, що боровся за волю батьківщини ... а між українським мисцем-емігрантом є не велика різниця; вона лежить лише у відмінності засобів боротьби» — писав у своєму есеї один з таких емігрантів, знаний український митець, член Української мистецької групи «Спо-

кій» Петро Андрусів [1]. Усвідомлення своєї ролі, свого обов'язку перед власним народом спричинили в творчому середовищі української діаспори повоєнного періоду доволі гостру дискусію щодо шляхів розвитку українського мистецтва в екзилі, що точилася поміж модерністами та традиціоналістами: можливість вільно долучитись до духовних скарбів європейської культури, породила нові ідеї, новий естетизм та усвідомлення кінцевої необхідності для кожного митця стати органічною часткою модерного середовища світового мистецтва, що не завжди узгоджувалось з відчуттям обов'язку перед втраченою батьківщиною плекати традиційну українську культуру.

Складний духовний процес знайомлення зі здобутками світової культури, необхідність зберігати ясний і тверезий погляд на культуру рідного народу, протистояння щораз якіснішим підмінам національного мистецтва які, в якості пропаганди, радянська влада продукувала на експорт,



Анатолій Коломиєць. Материнство,
полотно, олія, 61 x 51 см, 1972. Колекція Яхторовичів

невпинна робота над збереженням культурного спадку і при цьому постійна боротьба за фізичне виживання — таким був шлях тієї творчої частини української громади в еміграції, яка задекларувала свою духовну приналежність до українського світу.

У той час, як в Україні не могло бути й мови про вільний розвиток мистецтва та культури, на еміграції модерні форми української культури повставали завдяки невпинній праці митців — носіїв тієї культури.

У намаганні здобути визнання, митець завжди стояв перед небезпекою розчинитися у світових мейнстрімах, проте з історії світового мистецтва знаємо — завжди вигравав той, хто спромігся органічно поєднати засвоєний досвід світового мистецтва з традиціями рідної культури. Успіху досягли ті талановиті митці, які знайшли спосіб «піднести своє «банальне» до меж універсального зацікавлення» [2].



Анатолій Коломиєць. Поет,
полотно, олія, 119 x 54 см, 1973

Саме до такої категорії художників належить Анатоль Коломиєць. У «Книзі мистців і діячів української культури», виданій у діаспорі у 1954 році, зустрічаємо чи не перші відомості про художника: «Анатолій Коломиєць, артист-маляр, нар. 1927 р. закінчив Королівську Академію мистецтв у Льежі (Бельгія). Працював у ділянці образотворчого мистецтва, зокрема церковного малярства. Праці великого формату перебувають в Інституті св. Луки та в Королівській Академії у Льежі. Найновіша праця — декорування іконостасу в українській православній церкві у Мільвокі, США» [3].

Художник народився на Полтавщині, звідки родина, рятуючись від голоду, мусила втікати до Дніпропетровська — там Анатоль пішов до школи, там вперше проявив талан до малювання. В часі Другої Світової війни родині Коломиїців чудом вдалося виїхати на захід. Анатолію було 15 років, коли він опинився у Нюрнберзі, а потім у Льежі, де разом з батьком змушений був пра-



Анатолій Коломиєць. Закохані,
полотно, олія, 61 x 46 см, 1995



Анатолій Коломиєць. Ностальгія,
полотно, олія, 102 x 76 см, 1975

цювати у копальні, а пізніше поступив до Інституту св. Луки (1948–1952) та Королівської Академії красних мистецтв (1952–1953).

Мистецька освіта для кожного художника важить надзвичайно багато. Інститут св. Луки та Королівська Академія красних мистецтв у Львеві, де художник навчався і вдосконалював своє вміння, відомі у світі усталеною, натхненною великими традиціями національного живопису Бельгії школою, завжди плекали відданість предметному світу, справжній плоть речей, точному вивченню колориту, вдумливості і робили акцент на виховання у своїх студентах технічної досконалості та добросовісного ставлення до фаху. Саме там талант Анатолія Коломийця отримав міцний професійний ґрунт, «структуру» — як пізніше скаже він сам, — «яка б доставляла знання до бази творчості», і яка дозволила йому вільно володіти формальними засобами та органічно почувати себе у будь яких мистецьких

напрямах. Високий професіоналізм дав художнику змогу вправно балансувати між інтуїцією та розумом, завжди зберігаючи природну рівновагу національних традицій та пошуків у царині модерних спрямувань.

У Чикаго, куди переїхала родина Коломийців, митець включається до культурного та мистецького життя української діаспори міста. Тут він знаходить однодумців, з якими у 1950–1960 роках створює мистецьку групу «Моноліт». До його друзів — тих, кого можна було б назвати однодумцями майстра, належать такі видатні постаті українського мистецтва, як Омелян Мазурок, Богдан Рубчак, Любослав Гуцалюк, Костянтин Мелонадіс, Михайло Урбан. Зокрема останні двоє у 1971 році були серед ініціаторів створення у Чикаго Українського Інституту Модерного Мистецтва — одного з найновіших мистецьких осередків, «заїнкорпорованого як загальнокультурна недоходова установа» [4].

Саме у Інституті Модерного Мистецтва була остаточно сформульована концепція розвитку українського мистецтва в екзилі: «В Україні до вільного розвитку інституту української культури окупант не допускає, модерні форми тієї культури можуть і повинні постати тут, де ніщо не стоїть на перешкоді до свobodного поступу творчої думки» [5].

Не випадково одним з напрямків, в якому працює та провадить пошуки майстер, є сакральне мистецтво — в радянській Україні смертельно небезпечна територія від часу знищення Михайла Бойчука та його школи. Цю лакуну Анатолій Коломиєць заповнює низкою творів, в яких бачимо глибинне розуміння богословської суті ікони та її призначення, творення потужних архітепичних образів Мадонни і Христа, чітке усвідомлення власного творчого чину у модерній інтерпретації сакральної тематики. У царині сакрального мистецтва митець стоїть поряд з такими могутніми постатями української мистецької діаспори, як Микола Федюк, Михайло Осінчук, Павло Ковжун, проте свої пошуки він в більшій мірі спрямовує у напрямку фігуративної абстракції, пошуку модерної мови для знакової системи сакрального мистецтва.

Інтелектуал за покликанням, Анатоль Коломиєць залишив власні роздуми про природу мистецтва та творчості, які базуються на ґрунтовних теоретичних знаннях. За Коломиємцем існують «два підходи до будови твору. Перший — інтуїтивний (інстинктивний), який не має історії і проявляється у своїй неупорядкованості. Другий — логічний (інтелектуальний), який проявляє себе у софістикації інтелекту. Для успіху потрібна гармонія обох чинників; небезпека приходить тоді, коли вони відмовляються іти в парі» [6]. Мистецький твір художник трактує, як енергію, яка передає артистичне твердження, як «продовження людських сенсів», що творять культуру.

Інтуїтивно-естетичне підґрунтя його творів — це пошук відповідності емоційного стану через організацію формальних проявів до постання повноцінного мистецького твору — тут

маємо експерименти з фігуративністю, які логічно приводять художника до абстракції і, через абстракцію до пошуків символів таких універсальних понять, як Любов, Материнство, Війна, Голод — і у всьому проглядається інтелектуальна дисципліна, аналітичний розум, глибокі знання художника.

Коломиїцева глибинна «українськість» має модерний характер і часто проявляється делікатним тлом, «другим планом» — це та витончена делікатність, яка «за замовчуванням» присутня у перспективі душі — коли найдорожче, глибоко інтимне, приховане у найпотаємніших куточках підсвідомості, там, куди доступ сторонньому суворо заборонено.

Творчий доробок художників діаспори йде у фарватері розвитку світового мистецтва і водночас заповнює лакуни мистецтва вітчизняного, тих напрямків, які в силу обставин не могли повноцінно розвиватись на батьківщині — переважно це формальні пошуки та традиції сакрального мистецтва.

Творчість Анатолія Коломиїця не є винятком — його захоплюють формальні експерименти з кольором, лінією, емоційною виразністю форми, композиційною цілісністю полотна. Часто художник зумисне обмежує себе певними рамками конкретного завдання і, рухаючись у заданому творчому просторі, доводить твір до ідеального синтезу духу, розуму і досконалої техніки, де вивірено кожну деталь, продумано кожний нюанс.

Надзвичайно працездатний та дисциплінований у роботі, митець усе своє життя перебував у пошуках власного творчого шляху, свого напрямку і стилю, який мислив, як «наслідок довгорічної праці, навичку руки, економність часу...».

«Людина пробігає повз життя, не залишаючи по собі нічого в цьому чудовому неосяжному світі» — писав митець в одному зі своїх есеїв, і як заперечення власних острахів, залишив нам потужний пласт своєї творчості, який органічно вписується у канву історії українського мистецтва, заповнюючи її суттєві прогалини.

Мистецький капітал, силою обставин витворений далеко від батьківщини, нарешті повертається додому і потребує глибинного ментального усвідомлення та опрацювання в контексті відтворення цілісної картини світу українського мистецтва.

Література

1. Андрусів П. Мистецтво — найміцніша зброя. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1987. С. 51.
2. Соловій Ю. Про речі більші ніж зорі: Про мистецтво. Про мистців. Про різне. Про себе лист. Нью-Йорк: Сучасність, 1978. С. 25.
3. Книга мистців і діячів української культури. Перша зустріч українських мистців Канади й Америки з громадянством Торонто. Торонто, 1954. С. 126.
4. Андрусів П. Мистецтво — найміцніша зброя. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1987. С. 59.
5. Там само. С. 58.
6. Анатоль Коломиєць: Альбом. Київ, 2005. С. 71.

References

1. Andrusiv P. Mystetstvo — naimitsnisha zbroia [Andrusiv P. Art is the strongest weapon]. Niu-York; Paryzh; Sydnei; Toronto, 1987. S. 51.
2. Solovii Yu. Pro rechi bilshi nizh zori: Pro mystetstvo. Pro mysttsiv. Pro rizne. Pro sebe lyst [Soloviy Yu. On the things, greater than the stars: On art, on the artists, about various things, about myself]. Niu-York: Suchasnist, 1978. S. 25.
3. Knyha mysttsiv i diiachiv ukrainiskoi kultury. Persha zustrich ukrainiskykh mysttsiv Kanady y Ameryky z hromadianstvom Toronto [A book of artists and figures of Ukrainian culture. The first meeting of Ukrainian artist of Canada and US with the Toronto community]. Toronto, 1954. S. 126.
4. Andrusiv P. Mystetstvo — naimitsnisha zbroia [Andrusiv P. Art is the strongest weapon]. Niu-York; Paryzh; Sydnei; Toronto, 1987. S. 59.
5. Ibid. S. 58.
6. Anatol Kolomyiets: Albom [Anatol Kolomyets: An album]. Kyiv, 2005. S. 71.

Оксана Сергеевна Ременяка. Необъятный мир искусства Анатолия Коломийца

Статья посвящена творчеству одного из представителей творческой среды украинской диаспоры в США Анатолия Коломийца. Художник родился на Полтавщине, семье удалось выехать на запад. В Чикаго художник находит единомышленников, с которыми в 1950–1960 годах создает художественную группу «Монолит». Среди его друзей такие известные представители украинского искусства, как Емельян Мазурок, Богдан Рубчак, Любослав Гуцалюк, Константин Мелонадис, Михаил Урбан.

Ключевые слова: Анатоль Коломиєць, українська діаспора, художественная группа, «Монолит».

Oksana Remenyaka. An endless world of art by Anatoly Kolomyiets

The article deals with the creative work of one of the representatives of the creative environment of Ukrainian diaspora in the USA Anatoly Kolomyiets. The artist was born in Poltava region where the family managed to go West. At Chicago, the artist found like-minded people with whom at 1950–1960th he created art group «Monolith». His friends included such prominent figures of Ukrainian art as Omelyan Mazurok, Bohdan Rubchak, Luboslav Gucaliuk, Konstantyn Melonadis, Myhailo Urban.

Keywords: Anatoly Kolomyjets, Ukrainian diaspora, art group, «Monolith».